

Tomas Hardi

Tes od roda
D'Erbervila

Prevela

Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Thomas Hardy

TESS OF THE D'URBERVILLES

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

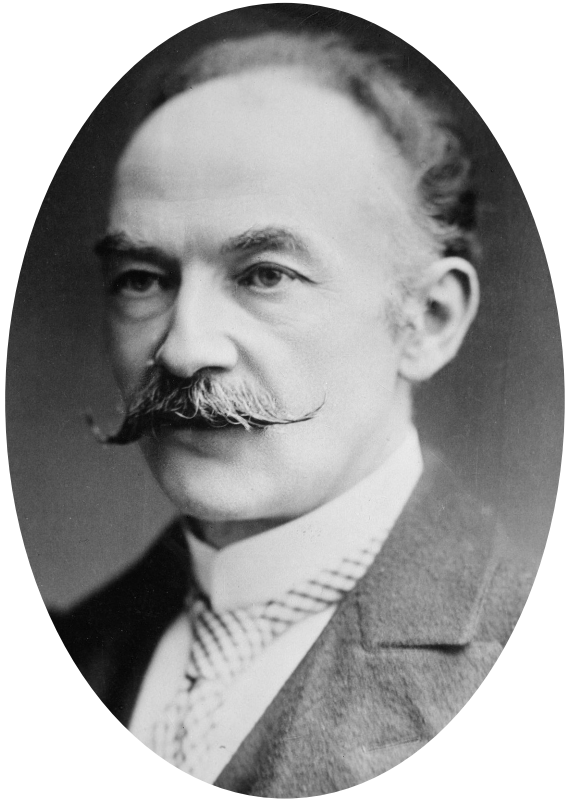
KNJIGA BROJ 16

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

Predgovori i beleške Tomasa Hardija	9
Prva faza: Devojka	19
Druga faza: Ne više devojka.	117
Treća faza: Prezdravljanje	155
Četvrta faza: Posledica.	225
Peta faza: Žena plaća.	329
Šesta faza: Preobraćenik.	433
Sedma faza: Ispunjenje	519
Tako je pisano (Nataša Gojković)	567
O autoru	583

Siroto to ranjeno ime!
U grudima ćeš mojim, kô u postelji,
Ležati.

V. Šekspir*

* *Dva viteza iz Verone*, Viljem Šekspir, u prevodu Živojina Simića
i Trifuna Đukića. (Prim. prev.)

PRVA FAZA
DEVOJKA

Glava 1

JEDNE VEČERI u drugoj polovini maja, neki sredovečan čovek vraćao se peške kući iz Šastona u selo Marlot, u susednom Blejkmorskom iliti Blekmurskom dolu. Noge što su ga nosile bile su klimatave, a u koraku mu se primećivala određena pristrasnost koja ga je donekle vukla ulevo sa prave linije. Povremeno bi mudro klimnuo glavom, kao da potvrđuje nekakvo mišljenje, premda nije razmišljao ni o čemu naročitom. Preko ruke mu je visila prazna kotarica za jaja, a čupavo sukno šešira bilo mu je razbarušeno, sa vrlo izlizanim mestom na obodu gde je légao palac kad ga skida. Malo potom, susrete ga postariji paroh na sivoj kobili, koji je, jašući, pevušio neku neodređenu melodiju.

„Dobro vam večer“, reče čovek s korpom.

„Dobro večer, ser Džone“, reče paroh.

Nakon još korak-dva, pešak stade pa se obrte.

„Nego, gospodine, molio bi' za oprostjenje; sretosmo se na prošli pijačni dan na ovom putu otprilike u isto ovo vreme,

pa ja vama reko': 'Dobro večé, a vi meni odgovoriste: 'Dobro večé, ser Džone, kô sad.'

„Jeste“, kaza paroh.

„I još jednom pre – ima tome blizu mesec dana.“

„Moguće je.“

„Pa šta bi moglo to da vam znači što me nazivate ser Džonom u tri navrata kad sam ja prosti Džek Derbifild, putujući trgovac?“

Paroh prijaha za jedno dva koraka bliže.

„Prosto mi je tako došlo“, reče; pa nakon časka kolebanja dodade: „To je zbog nečega što sam otkrio pre kraćeg vremena, dok sam lovio rodoslove za onu novu istoriju grofovije. Ja sam paroh Tringem, proučavalac starina, iz Stagfut Lejna. Ta zar vi uistinu ne znate, Derbifilde, da ste direktni predstavnik prastarog i viteškog roda D'Erbervila, koji poreklo vuku od ser Pejgana d'Erbervila, onoga slavnog viteza što je došao iz Normandije s Viljemom Osvajačem, kako stoji u Svitku iz Batlske opatije?“

„Nikad čuo, gospodine!“

„E pa, istina je. Dignite načas bradu, da vam bolje sagledam profil. Da, to su derbervilski nos i brada – malčice iskvareni. Vaš predak je bio jedan od onih dvanaest vitezova koji su pomogli gospodaru Estremavile u Normandiji da osvoji Glamorganšir. Ogranci vašeg roda držali su posede po čitavom ovom kraju Engleske; njihova imena pojavljuju se u Velikim svicima iz doba kralja Stefana. Za vladavine kralja Džona, jedan od njih je bio dovoljno bogat da podari posed vitezovima hospitalcima; a u doba Edvarda Drugog, vaš predak Brajan pozvan je u Vestminster da tamo prisustvuje zasedanjima Velikog veća. Malčice ste se srozali u vreme Olivera Kromvela, ali ne u ozbiljnijoj meri, dok ste za vladavine Čarlsa Drugog proizvedeni zbog svoje odanosti u vitezove

Kraljevog hrasta. O da, bilo je među vama kolena i kolena ser Džonova, a da je viteška titula nasledna kao baronska, što je praktično i bilo u stara vremena, kad se viteštvo prenosilo sa oca na sina, sad biste bili ser Džon.“

„Ma šta mi velite!“

„Ukratko“, zaključí paroh, odrešito se švičnuvši po nozi šibom, „teško da u Engleskoj ima još nekog takvog roda.“

„Ček' da dođem sebi, ma je l' to moguće?“, reče Derbifild. „A ja se tu potucam, iz godine u godinu, od nemila do nedraga; kô da sam poslednji u parohiji... A kol'ko ima otkako znate te novosti, oče Tringeme?“

Sveštenik objasni da je taj podatak, bar koliko je on upućen, poprilično pao u zaborav i teško se može kazati da je uopšte i znan. Njegovo lično istraživanje započelo je prošlog proleća, onog dana kad je, upustivši se u ispitivanje uspona i padova roda D'Erbervil, primetio prezime na Derbifildovim kolima, pa ga je to navelo da se raspita o njegovom ocu i dedi i na kraju se uklonila svaka sumnja u tom pogledu.

„Isprva sam rešio da vas ne uznemiravam tako beskorsnim podatkom“, reče on. „Međutim, ponekad su naši porivi prejaki spram našeg zdravog suda. Mislio sam da možda sve vreme i znate ponešto od toga.“

„Ono, jesam jedno dvared čuo, istina, da je moj rod vidô i bolje dane pre no što se doselio u Blekmur. Al' nisam na to obračô pažnju, misleći da to znači da smo nekad držali dva konja ako sad držimo samo jednog. A isto tako kod kuće imam i jednu vremešnu srebrenu kašiku i jedan vremešan rezbaren pečat; al' bože moj, šta su kašika i pečat?... Ko bi rekô da smo ja i ti plemeniti D'Erbervili sve vreme jedna krv i meso! Pričalo se da moj pradeda krije neke tajne i da ne mari da govori odakle je... A 'de se sada vije naš dim,

oče, ako smem tako drsko da pitam; 'oću reći, 'de živimo mi D'Erbervili?"

„Ne živite nigde. Ugasili ste se – kao porodica ove grofovije.“

„To ne valja.“

„Da – ono što bi se u krivotvorenim porodičnim hronikama reklo 'ugašena po muškoj lozi' – to jest, opala – propala.“

„Pa 'de ondak počivamo?"

„U Kingsbiru pod Grinhilom: redovi i redovi u vašim kriptama, s vajanim likovima pod svodovima od mramora sa Perbeka.“

„A 'de su naši porodični dvori i posedi?"

„Nemate ih.“

„O? Zar ni zemlje?"

„Baš nimalo; mada ste je nekada imali u obilju, kao što rekoh, jer vaša porodica sastojala se od brojnih ogranaka. U ovoj grofoviji sedište vam je bilo u Kingsbiru; i još jedno u Šertonu, i još jedno u Milpondu, i još jedno u Lalstedu, i još jedno u Velbridžu.“

„A 'očemo li opet nekada ući u svoje?"

„Ah – to ja ne znam reći!"

„Pa šta mi je ondak pametno činiti, gospodine?" upita Derbifild nakon kraće ćutnje.

„O – ništa, ništa; sem da podsećate sebe 'kako padoše junaci? Ta činjenica je donekle zanimljiva lokalnom istoričaru i genealogu, ništa više. Među seljanima ove grofovije postoji nekoliko porodica gotovo podjednako blistavog porekla. Laku noć.“

„Ali svrnućete da popijete sa mnom vrč piva ovim povodom, oče Tringeme? Ima vrlo finog pićenca u buretu kod *Čiste kapljice* – mada, dabome, nije tako dobro kô kod Rolivera.“

„Ne, hvala vam – ne večeras, Derbifilde. Već ste dovoljno popili.“ Time završivši, paroh pojaha svojim putem, pun sumnji u to da li je razborito postupio što je odao ovo zanimljivo predanje.

Kad je on otišao, Derbifild prevali nekoliko koraka duboko zanet u maštarije, a onda sede na travnati nasip ukraj puta i spusti kotaricu preda se. Za koji minut, u daljini se pojavi neko mlado čeljade, krećući se u istom smeru u kom se zaputio i Derbifild. Ovaj potonji, videći mladića, diže ruku, te on ubrza korak i približi se.

„Momak, uzmi ovu korpu! 'Oću da mi obaviš jedan posô.“

Na to se junôša, mršav kao pritka, namršti. „A ko si mi pa ti, Džone Derbifilde, da mi tako naređuješ i zoveš me 'momak'? Znaš mi ime kô što i ja znam tvoje!“

„Ma nije valjda, nije valjda? To je tajna – to je tajna! Sad poslušaj šta ti naređujem i prenesi poruku za koju 'oću da te zadužim... A u stvari, Frede, što ti baš i ne bi' rekô da ta tajna glasi da sam ja od plemenitog soja – što je moja malenkost saznala upravo ovog popodneva, danas.“ A kad je dao tu objavu, Derbifild se spusti iz svoga sedećeg položaja i u slast se opruži po nasipu, među ivančicama.

Momak stade pred Derbifilda i premeri ga čitavom dužinom, od glave do pete.

„Ser Džon d'Erbervil – eto ko sam ja“, nastavi prućeni čovek. „To jest, da su vitezovi baroneti – što i jesu. Sve je to zapisano u istoriji o meni. Da l' si ti čuo, momak, za takvo mesto kô što je Kingsbir pod Grinhilom?“

„Čuo. Bio sam tamo na grinhilskom sajmu.“

„E pa, pod crkvom tog grada leže...“

„Nije to grad, to mesto na koje ja mislim; barem nije bilo kad sam tamo išô – dođe mu onako malčice ćoravo, migavo.“

„Pusti sad mesto, momak, nije nam to glavno pitanje. Pod crkvom te tamo parohije počivaju moji preci – na stotine njih – u košuljama od verižica i dragog kamenja, u golemim olovnim sanducima teškim na čitave tone. U celoj grofoviji Južnog Veseksa nema čoveka s dostojanstvenijim i plemenitijim skelentima u porodici nego što ih imam ja.“

„O?“

„Uzimaj sad tu korpu i produži u Marlot, a kad stigneš do krčme *Čista kapljica*, reci im da mi smesta pošlju konja i kočiju, da me voze kući. A na dno kočije da metnu staklence ruma, i nek mi pišu recku. A to kad obaviš, da ideš mojoj kući s tom kotaricom i da kažeš mojoj ženi da se ostavi pranja, jer ne mora da ga završi, nego nek me čeka dok dođem kući jer imam da joj saopštim ves.“

Pošto je mladić sumnjičavo stajao, Derbifild zavuče ruku u džep i izvadi šiling, jedan od onih koje je posedovao hronično malo.

„Evo ti za trud, dečko.“

Ovo je izmenilo momčićevu procenu situacije.

„Da, ser Džone. Fala vam. Ima još nešto što mogu da učinim za vas, ser Džone?“

„Kaži mojima kod kuće da bi' za večeru voleo... daklem, jagnjeće iznutrice, ako uzmognu da nabave; a ako ne uzmognu, ondak krvavicu; a ako ni nju ne uzmognu da nabave, tja, biće dobra i crevca.“

„Da, ser Džone.“

Momak uze korpu, a kako je krenuo, tako se iz pravca sela začuše zvuci limenog orkestra.

„Šta je to?“, upita Derbifild. „Nije valjda zbog mene?“

„To su žene pošle u povorku s batinama, ser Džone. Pa i vaša kći je među njima!“

„Dabome, dabome – skroz sam zaboravio na to razmišljajući o uzvišenijim stvarima! Daklem, tutanj u Marlot, moliću, i naredi da pošlju tu kočiju, pa ću možda da se provezem malo i da im razgledam taj klub*.“

Mladić otide, a Derbifild osta da čeka ležeći na travi i ivančicama, pod večernjim suncem. Dugo tuda nije prošla nijedna živa duša, i tihe melodije orkestra bili su jedini ljudski zvuci što su se čuli u obruču plavih bregova.

* Ovde i kasnije, dvostruko značenje: *club* znači klub, ali i batina. Posredi je stari paganski običaj o kom će biti reči. (Prim. prev.)

Glava 2

SELO MARLOT POČIVA usred severoistočnih talasa predivnog Blejkmorskog iliti Blekmurskog dola, kako je prethodno rečeno, u opasanoj i izdvojenoj oblasti koju većim delom još nisu pregazili turisti i slikari pejzaža, iako je na nepuna četiri sata putovanja od Londona.

To je dô s kojim ćemo se najbolje upoznati ako ga vidimo sa vrhova brda što ga okružuju – sem možda za letnjih suša. Ako bez vodiča zabasamo u njegove zakutke po rđavom vremenu, po svoj prilici će se u nama izroditi nezadovoljstvo njegovim uskim, krivudavim i močvarnim puteljcima.

Ovom plodnom i zaklonjenom komadu zemlje, gde livade nikad ne požute i izvori nikad ne presuše, granica je sa juga strm greben od krede koji grli vrhunce Hemblon Hila, Balberoua, Netlkom Tauta, Dogberija, Haj Stoja i Bab Dauna. Putnik sa obale, izbivši iznebuha na ivicu jedne takve strmine nakon što je klancao na sever dvadeset milja po krečnjačkim brdima i žitnim poljima, iznenadiće se i oduševiće se videći pod sobom, prostrtu kao geografsku kartu,

zemlju potpuno različitu od one kroz koju je dotad prolazio. Iza njega su brda široka, sunce blešti odozgo na livade toliko velike da predelu daju utisak beskraj, staze su bele, živice duž međa niske i pletene, vazduh bezbojan. Ovde pak, u ovoj dolini, svet kao da je sazdan po manjim i profinjenijim razmerama; livade su puki zabrani, tako smanjene da mu sa te visine njihove živice izgledaju kao mreža tamnozelenih niti što se prepliću po svetlije zelenoj boji trave. Vazduh pod njim je trom i tako prožet azurom da se čak i ono što umetnici nazivaju srednjom razdaljinom odlikuje tom istom nijansom, dok je horizont u daljini najtamnije boje ultramarina. Oranice su malobrojne i skućene; sa tek retkim izuzecima, pogled obuhvata samo široku, bujnu masu trave i drveća koja zaodeva manje brežuljke i udoline usred većih. Takav je Blekmurski dô.

Ova oblast ima istorijski značaj, ništa manji od njene topografske važnosti. Dô je u starija vremena bio znan kao Šuma belog jelena, po neobičnoj legendi iz doba vladavine kralja Henrija Trećeg, u kojoj neki Tomas de la Lind ubija prelepog belog jelena kog je kralj lovio i poštedeo, pa je kralj to iskoristio da ga debelo oglobi. U to vreme, pa sve i do srazmerno novijih dana, taj kraj je bio pod gustom šumom. Čak i sad se tragovi ranijeg stanja prepoznaju u starim hrastovim šumarcima i nepravilnim pojasevima stabala što i dalje opstaju na padinama, kao i u drveću šupljih debala što štiti hladom tolike njegove pašnjake.

Šuma više nema, ali ostali su pojedini stari običaji njihovih senki. Mnogi, međutim, traju tek u metamorfoziranom ili prurušenom obliku. Majske igre, na primer, mogle su se razabrati tog pomenutog popodneva pod krinkom slavlja kluba ili „povorke s batinama“, kako su je tu nazivali.

Bio je to zanimljiv događaj za mlađe stanovnike Marlota, mada učesnici svečanosti nisu zapažali njegovo pravo značenje. Njegova jedinstvenost manje je počivala u očuvanju običaja da se prođe u povorci i zaigra na svaku godišnjicu nego u tome što su u povorci bile isključivo žene. Za muške klubove su takva slavlja bila, premda i ona na izdisaju, manje neobična; no da li zbog urođene stidljivosti slabijeg pola, da li zbog sarkastičnog stava muških srodnika, tek nešto je lišilo preostale ženske klubove te vrste (ako ima još ijednog preostalog) tog njihovog sjaja i strasti. Samo je još Marlotski klub istrajavao u održavanju mesnih Cerealija. Povorka je išla stotinama godina, ako ne kao klub uzajamne pomoći, a ono kao nekakvo zavetovano sestrinstvo; i prolazila je i sad.

Sve u družini bile su odevene u bele haljine – veseo preživeli zaostatak još iz doba starog kalendara, kad su veselje i maj značili jedno te isto – doba pre no što je običaj dalekovidije računice sveo osećanja na jednoliki prosek. Svoje prvo izlaganje sebe svetu sprovodile su svečano marširajući dve po dve ukруг po parohiji. Ideal i realnost malčice su se sukobljavali dok je sunce obasjavalo devojačke figure na pozadini od zelenih živica i puzavicama opletenih pročelja kuća; jer iako je čitav taj odred bio u belom, nije među njima bilo dve bele haljine koje bi ličile. Neke su se bližile čistoj belini; neke su posedovale plavičasto bledilo; neke od onih što su ih nosile starije učesnice (pa su verovatno ležale složene za mnoge godine) nagingjale su ka samrtničkoj žućkastoj boji i ka džordžijanskom kroju.

Uz to što su se odlikovale belim haljinama, svaka žena i svaka devojka nosila je u desnoj ruci oguljen vrbov prut, a u levoj kiticu belog cveća. Guljenje prvog i izbor drugog zahtevali su posebnu i ličnu pažnju.

U povorci je bilo i nešto malo sredovečnih, pa čak i starijih žena, čije su srebrne, grube kose i izborana lica, šibana vremenom i nedaćama, predstavljali bezmalo grotesknu, a svakako žalosnu pojavu usred tako živahnog zbivanja. Ako ćemo pravo, možda se više moglo sakupiti i ispričati o svakoj toj brižnoj i iskusnoj što se opasno bližila godinama za koje će reći: „Nisu mi mile“, nego o njenim mlađanim drugama. Ali neka ovde te starije budu zaobiđene zarad onih pod čijim je prsnicima život damarao brzo i toplo.

Mlade devojke su činile, uistinu, većinu družine, a njihove glave ovenčane velelepnim kosama odsijavale su na suncu svaki ton zlatne, crne i smeđe boje. U jednih su bile divne oči, u drugih divan nos, u trećih divna usta i stas: malo njih je posedovalo sve, a možda i nijedna. Videlo se da imaju poteškoće da lepo nameste usne tako grubo izložene javnoj inspekciji, da ne umeju valjano da drže glavu i da izbrišu nesigurnost iz svojih crta, a to je i pokazivalo da su posredi neiskvarene seoske devojke, nenavikle na tolike oči.

I kao što su sve do jedne bile grejane spolja suncem, tako je svaka nosila u svojoj duši i jedno lično sunašće koje ju je zarilo; neki san, neku naklonost, neku zabavu, ili makar neku daleku i nedosežnu nadu koja, iako možda gine i strada, i dalje živi, kao što žive nade. Sve su bile vesele, a mnoge i vragolaste.

Izbile su oko krčme *Čista kapljica* i upravo su skretale sa glavnog puta da prođu kroz kapijicu što vodi na livadu, kadli će neka žena reći:

„Gospode bože! Ama, Tes Derbifild, nije li ono tvoj otac što se vozi kući u kočiji!“

Na taj usklik, jedna mlada pripadnica družine obrte glavu. Bila je to zgodna i naočita devojka – ne naočitija od pojedinih drugih, moguće je – ali njena pokretna usta nalik

božuru i krupne nevine oči dodavali su rečitosti boji i obliku. U kosi je imala crvenu vrpcu i jedina se u beloj družini mogla podičiti takvim upadljivim ukrasom. Kad se obazrela, Derbifild se video na putu, u čezama koje su pripadale *Čistoj kapljici*, a terala ih je čupava, mišićava cura s rukavima haljine zasukanim poviše lakata. To je bila bodra služavka te gostionice, koja je, u sklopu svoje uloge devojke za sve, s vremena na vreme postajala i momak i konjušar. Derbifild je, zavaljen i sa uživanjem žmureći, mahao rukom iznad glave i pevao sporo deklamujući:

„U Kingsbiru – golemu – porodičnu – kriptu imam – i viteze – pretke – u olovnim – sanducima!“

Članice kluba stadoše da se klibere, sem te devojke po imenu Tes – u kojoj kao da je sporo navirala srdžba što joj otac pravi od sebe budalu pred svima.

„Umoran je, ništa više“, žurno reče, „a povezli su ga do kuće jer naš konj danas mora da se odmara.“

„Živa bila, kako si ti naivna, Tes“, kazaše njene sadruge. „Cugnuo je svoju redovnu pijačnu turu. Ha-ha!“

„Znate šta, neću više ni koraka dalje s vama budete li se rugale na njegov račun!“, viknu Tes, a rumenilo joj se sa obrazâ razli po licu i vratu. Očas joj se oči ovlažiše, a pogled poniče ka zemlji. Primitivši da su je uistinu povredile, ništa više ne rekoše, pa ponovo zavlada red. Tesi ponos nije dozvoljavao da se opet osvrne kako bi otkrila šta to otac hoće da kaže, ako išta hoće; te tako pođe dalje sa čitavom grupom ka ograđenoj utrini gde će biti igranja na travi. Kad su stigle tamo, već je bila povratila staloženost i lupkala je susetku šibom i pričala kao i obično.

Tes Derbifild je u to doba svog života bila puki sasud osećanja nezačinjenih iskustvom. Donekle je govorila narečjem, uprkos tome što je pohađala seosku školu: intonaciju

narečja te oblasti karakterisalo je dodavanje glasa koji se približno može opisati kao nešto između E i U, verovatno ništa manje raskošnog od ma kog drugog zvuka što se može naći u ljudskom govoru. Napućena tamnocrvena usta kojima je pomenuti slog bio sastavni deo maternjeg jezika gotovo da se još ne behu ustalila u svom konačnom obliku, a donja usna je nekako gurala sredinu gornje napred kada se sastave nakon izgovorene reči.

U njenom liku još su se skrivale faze detinjstva. Dok je koračala tog dana, uprkos svoj njenoj jedroj ženstvenosti, ukazala bi joj se pokatkad dvanaesta godina u obrazima, ili bi deveta zaiskrila iz očiju; a čak i peta bi ovda-onda preletela po krivuljama usta.

Pa ipak je malo njih to znalo, a još manje njih o tome razmišljalo. Nemnogobrojna manjina, pretežno ljudi sa strane, pomno bi je osmotrila pri usputnom mimoilasku i istoga trena se našla opčinjena njenom svežinom, te se zapitala hoće li je ikada opet videti: ali gotovo za sve druge ona je bila slatka i živopisna seljančica, i samo to.

Ništa se dalje nije ni videlo ni čulo u vezi s Derbifildom u njegovoj trijumfalnoj dvokolici kojom je upravljala konjušarka, a kako su članice kluba ušle u dodeljeni im prostor, igranka je počela. Pošto u družini nije bilo muškaraca, devojke su igrale najpre jedna s drugom, ali kako se bližio čas okončanja poslova, tako su se i muški meštani sela, zajedno s raznim besposličarima i namernicima, okupljali oko tog mesta, a delovali su raspoloženo da se upuste u pregovore za saigračicu.

Među tim posmatračima bila su i tri mladića iz višeg staleža, s malim rancima na plećima i sa debelim štapovima u rukama. Njihova opšta međusobna sličnost i postupna razlika u godinama gotovo da su ukazivale da bi mogli biti

braća, a zapravo su to i bili. Najstariji je imao belu mašnu, prsluk s dugmetima do grla i šešir uskog oboda – uniformu potparoha; drugi je bio uobičajen student; kod trećeg i najmlađeg izgled bi teško bio dovoljan da mu odredi karakter; iz njegovih očiju i oprave izbijalo je nešto neograđeno, nestisnuto,* saopštavajući da još nije čestito pronašao ulaz u kolotečinu svoje buduće profesije. Samo se moglo nagađati da je neistrajan i ogledu sklon izučavalac nečega i svačega.

Ta tri brata ispričala su nekom poznaniku kog su slučajno sreli da su se za duhovske praznike poduhvatili da prođu peške Blekmurski dô i da putuju sa severoistoka, od Šastona, ka jugozapadu.

Stajali su navaljeni na kapiju ukraj puta i raspitivali se šta znači ta igranka i šta su te device u belim haljinama. Dva starija brata očigledno nisu nameravala da zastaju na duže od kojeg časa, ali izgleda da je trećeg zagolicao prizor jata devojaka koje igraju bez muških parova, pa se nije žurio da pođe dalje. Skinuo je ranac, spustio ga uz pomoć štapa na nasip pod živicom i otvorio kapiju.

„Šta si to namerio, Ejndžele?“ upita najstariji.

„Raspoložen sam da uđem i da se malo zabavim s njima. Što ne bismo svi – samo na minut-dva – to nas neće dugo zadržati?“

„Ne – ne; gluposti!“ reče prvi. „Igranje na javnom mestu s čoporom seoskih devojčura – šta ako nas neko vidi! Hajde polazi, inače će pasti mrak pre nego što stignemo do Storkasla, a bliže od njega nema mesta gde bismo mogli da zanoćimo; sem toga, moramo da pređemo još jedno poglavlje

* *Makbet*, Viljem Šekspir, svi citati u knjizi uzeti iz prevoda Velimira Živojinovića. (Prim. prev.)

Protivudarca agnosticizmu pre nego što legnemo da spavamo, kad sam se već pomučio da ponesem knjigu.“

„U redu – stići ću tebe i Katberta za pet minuta; ne zastajte; dajem reč da vas stižem, Felikse.“

Starija braća ostaviše ga preko volje i pođoše dalje, ponevši bratovljev ranac da bi mu olakšali put za njima, a najmlađi uđe na livadu.

„Ovo je od boga grehota“, galantno se obrati dvema ili trima devojkama što su mu se zatekle najbliže, čim je u igri nastao predah. „Gde su vam saigrači, drage moje?“

„Nisu još završili s poslom“, odgovori jedna od najodvažnijih. „Doći će i oni polako. Da li biste vi dotad bili nekoj saigrač, gospodine?“

„Naravno. Ali šta je jedan među tolikima!“

„Bolje nego nijedan. Neveselo je kad se gledaš i poskakuješ s parom sopstvenog pola, i nema baš nikakvog grljenja i pri'vatanja. Dakle, izvol'te, probirajte.“

„Pssst – ne budi tako bezočna!“; na to će jedna stidljivija devojka.

Tako pozvan, mladić prelete pogledom po njima i pokuša da izdvoji neku, ali kako je čitava ta grupa bila za njega potpuno nova, nije baš mogao preterano dobro da se snađe. Dohvatio je takoreći prvu koja mu se našla nadohvat ruke, a to nije bila ona što je razgovarala s njim, kao što je očekivao, niti se pak zadesilo da to bude Tes Derbifild. Rodoslov, predački kosturi, veličanstvena istorija, derbervilske crte lica, ništa od toga još nije pomagalo Tesi u njenoj životnoj borbi, čak ni za toliko da privuče para za igru pre nego te najprostije seljanke. Eto koliko znači normanska krv kad nema pripomoć viktorijske gotovine.

Ime te devojke što je zasenila ostale, kako god da je glasililo, nije nam preneseno; no njoj su zavidеле sve kao prvoj

koja te večeri uživa u luksuzu muškog saigrača. A opet, sila datog primera toliko je velika da su seoski mladići, koji nisu pohrlili da uđu na kapiju sve dok im uljez nije stao na put, sada hitro upali i ubrzo je rustična momčadija umnožila broj parova u znatnoj meri, da na kraju ni najneuglednija članica kluba nije više po nuždi tancovala glumeći mušku polovinu.

Oglasio se crkveni sat, a onaj đak odjednom reče kako mora da ide – bio se zaneo – jer treba da se pridruži svojim saputnicima. Kad se pustio iz igre, oči mu počinuše na Tes Derbifild, čije su krupne oči sadržale, istini za volju, jedan jedva primetan prisjenak ukora što nije odabrao nju. I njemu samom bi žao što je zbog njenog ustručavanja nije zapazio; te pođe sa pašnjaka razmišljajući o tome.

Pošto se dugo zadržao, dao se najbržim trkom duž uličice što vodi na zapad i ubrzo je prešao udolinu i savladao sledeći uspon. Još nije bio sustigao braću, ali zastao je da se nadiše, pa se osvrnuo. Video je bele prilike devojaka kako se vrte u zelenom zabranu kao što su se vrtele i dok je bio među njima. Činilo se da su ga već skroz-naskroz zaboravile.

Sve one, sem možda jedne. Taj beli obris stajao je izdvojen kraj živice, sâm. Po držanju je znao da je to ona ljupka devojka s kojom nije igrao. Koliko god posredi bila beznačajna stvar, ipak je nagonski osetio da je povređena što ju je prevideo. Žalio je što je nije pozvao da zaigraju; žalio je što je nije upitao kako se zove. Bila je tako smerna, tako izražajna, toliko je blago izgledala u onoj tankoj haljini da je osetio da se poneo glupavo.

Međutim, ispravke nije bilo, te zato on, obrnuvši se i nagnavši sebe u žustar hod, istera te misli iz glave.

Glava 3

ŠTO SE TIČE Tes Derbifild, ona nije s takvom lakoćom izbacila taj događaj iz svoje pameti. Dugo nije imala volje da opet zaigra, iako je mogla ubrati čitavo obilje saigrača; ali ah! – oni nisu govorili tako lepo kao taj neobični mladić. Tek kad su zraci sunca upili u sebe sve udaljeniju priliku mladog neznanca na brdu, otrgla se iz privremene tuge i potvrdno odgovorila svom sledećem saigraču.

Ostala je sa svojim društvom do sumraka i sa izvesnim žarom učestvovala u igranju; mada je, budući još netaknutog srca, uživala u ritmičnom koraku čisto zarad koraka samog; slabo je slutila, kad vidi „nežne muke, gorku slast, prijatne patnje i drage jade“* onih devojaka što su prolazile udvaranja i bivale osvojene, za šta je sama sposobna u tom smislu. Nadmetanja i borbe momaka za njenu ruku u kakvoj živahnoj poskočici bile su njoj zabava – ništa više; a kad se previše ražeste, grdila ih je.

* *Eseji moralni i šaljivi*, „Strast ljubavi“, Džozef Adison. (Prim. prev.)

Možda bi ostala i duže, ali zlosrećni događaj sa očevim čudnim pojavljivanjem i ponašanjem vraćao joj se u misli i ispunjavao je zebnjom, pa se, zapitana šta li je s njim, odvojila od ostalih igrača i zaputila se ka kraju sela, gde se nalazila kućica njenih roditelja.

Još dok je bila na mnogo desetina metara od kuće, postali su čujni drugačiji ritmični zvuci od onih s kojima se oprostila; zvuci koje je znala dobro – i predobro. Bili su to pravilni tupi udari što su dopirali iz kuće, prouzrokovani silovitim ljuljanjem kolevke po kamenom podu, a sa tim pokretom održavao je takt jedan ženski glas, pevajući živim tempom omiljenu strofu iz „Krave šarulje“:

*Videh je gde leži do-ole u o-onom zelenom lu-ugu;
Hodi, mila! pa da ti kažem gde!*

Ljuljanje kolevke i pesma istovremeno bi utihli načas, pa bi melodiju zamenio usklik, izveden najvišim glasovnim dometom:

„Bog da blagoslovi te tvoje dimajantske oči! I te obračiče kô salivene! I ta tvoja ustanca kô trešnja! I te butinice kô u Kubitona! I svaki delić tog tvog blagoslovenog telanca!“

Nakon ovog zazivanja, ljuljanje i pesma bi se nastavili, te bi „Krava šarulja“ krenula kao i pre toga. Tako su stajale stvari kad je Tes otvorila vrata i zaustavila se na otiraču sa unutrašnje strane praga, ispitujući pogledom scenu.

Unutrašnjost je, uprkos melodiji, delovala na devojčina čula neizrecivo sumorno. Od prazničnog poljskog veselja – belih haljina, buketića, vrbovih prutova, uskovitlanih pokreta na utrini, probleska nežnog osećanja prema neznancu – do žute melanholije ovog prizora obasanog jednom svećom, kakav korak! Sem drhtaja izazvanog tim

kontrastom, obuzeo ju je i neki leden samoprekor što se nije vratila pre, da pomogne majci u domaćim poslovima umesto što se odavala uživanjima napolju.

Majka je stajala okružena decom, onako kako ju je Tes i ostavila, presavijena iznad korita s rubljem od ponedeljka, čije se pranje i sad, kao i uvek, razvuklo do kraja nedelje. Iz tog korita je koliko juče – Tes je to osetila sa strašnom grizom savesti – izašla ista ta bela haljina na njenim leđima kojoj je tako nehajno nazelenila rubove na vlažnoj travi – a cedile su je i peglale lično majčine ruke.

Po običaju, gospođa Derbifild je održavala ravnotežu na jednoj nozi kraj korita, a druga joj je bila zauzeta malopre pomenutim poslom ljuljanja najmlađeg čeda. Klackalice kolevke obavljale su tešku dužnost toliko godina, pod težinom tolike dece na tom kamenom podu da su se maltene izravnale, a posledica je bio džinovski trzaj koji je pratio svaki zamah kolevke i bacakao bebu sa jedne na drugu stranu kao tkački čunak dok je gospođa Derbifild, uzbuđena svojom pesmom, gazila klackalicu sa svom bodročću što je ostala u njoj nakon dugog dana kvašenja u sapunici.

Škripa-lup, škripa-lup, pevala je kolevka; plamen sveće se visoko protegao i počeo da poigrava gore-dole; voda je curila niz domaćičine laktove, a pesma je galopirala ka svršetku stiha; za sve to vreme, gospođa Derbifild je premeravala ćerku. Čak i sada, opterećena mladom porodicom, Džoun Derbifild je strastveno volela pesmu. Nije bilo tih stihova koji su doplovili u Blekmurski dô iz spoljašnjeg sveta a da im Tesina majka nije savladala melodiju za nedelju dana.

Iz crta te žene još je bleedunjavo sjalo nešto od svežine, čak i od lepote njene mladosti; stoga nije bilo nemoguće da su lične draži kojima se Tes mogla podičiti najvećim delom bile dar od majke, te time i neviteške, neistorijske.

„Ja ću da poljuljam kolevku mesto tebe, majko“, reče nežno kći. „Ili da skinem svečanu haljinu pa da ti pomognem da cediš? Mislila sam da si davno završila.“

Majka nije bila kivna na Tes što ju je na toliko dugo ostavila da se sama-samcita bori s kućnim obavezama; zaista, Džoun ju je retko kad i kudila zbog toga jer je tek ovlašno osećala odsustvo Tesine pomoći, budući da je njen nagonski plan da sebi olakša rad počivao u odlaganju. Ove večeri, međutim, bila je čak raspoloženija nego inače. U njenom majčinskom pogledu bilo je neke snenosti, obuzetosti, ushićenja koje devojka nije mogla da razume.

„E pa, drago mi je što si došla“, izgovori majka čim je i poslednji ton pesme izašao iz nje. „Oću da idem po tvog oca; nego, što je još bitnije, oću da ti ispričam šta je bilo. Ima da se obveseliš kô niko, slatko moje, kad budeš uznala!“ (Gospođa Derbifild je po pravilu govorila narečjem; njena ćerka, koja je završila svih šest razreda u državnoj školi, kod učiteljice školovane u Londonu, govorila je na dva jezika: narečjem u kući, manje-više; pravilnim engleskim van kuće i sa uvaženijim osobama.)

„Je l' to doklen ja nisam bila tu?“, upita Tes.

„Jes!“

„Je l' to ima neke veze s onim što je otac pravio od sebe čudilo u onoj kočiji danas po podne? Što je ono radio? Došlo mi u zemlju od stida da propa'nem!“

„Sve je to zbog toga i bilo! Otkrilo se da smo najveća gospoda u celoj zemlji – poreklom skroz unazad, mlogo pre Olivera Grombela – do doba neznabožaca Turaka – sa spomenicima, i kriptomama, i grbovima, i amvlemima, i gospod bi ga znao čime sve još. U doba Svetog Čarlsa bili smo vitezovi Kraljevog hrasta, a pravo prezime bilo nam D'Erbervil!... Je

l' ti ne raste srce u grudima? Eto za čega se otac dovezô kući u trocama; ne što je pio, kako narod pre'postavljja.“

„Drago mi je zbog toga. 'Oće l' biti za nas od toga neke vajde, majko?“

„O, da! Smatra se da bi iz otoga mogle da proiziđu krupne stvari. Nema sumlje da će silesija naroda našeg staleža da se sjati 'vamo kočijama čim se račuje. Otac ti je to saznô dok se je vrcô iz Šastona, i ispričô mi je sav rodoslov o svemu tome.“

„De je sad otac?“; odjednom upita Tes.

Majka joj umesto odgovora dade skroz nepovezano obaveštenje: „Danas je u Šastonu išô do doktora. Uopšte nije sušica, izgleda. Nego salo okolo srca, veli ovaj. Gledaj, evo 'vako.“ Džoun Derbifild, to izgovorivši, savi raskiseljeni palac i kažiprst u obliku slova C, a drugi kažiprst upotrebi kao pokazivač. „'U sadašnjem trenutku, veli on tvome ocu, 'vama je srce opkoljeno skroz okolo tu, i skroz okolo tu; ovaj prostor je još otvoren, tako veli. 'I čim se to sretne, tad“ – gospođa Derbifild sastavi prste u pun krug – „vi odoste kô senka, gospodine Derbifilde, tako veli. 'Mož' biti da potrajete deset godina, mož' biti da odete za deset meseci ili deset dana.“

Tes poprimi uznemiren izgled. Da li je moguće da njen otac tako brzo zađe za večni oblak, bez obzira na svoju iznenadnu veličinu!

„Ali 'de je otac?“; ponovo upita.

Majčino lice odrazi negodovanje. „Ej, neću da mi se sad tu srdiš! Siroma' čovek – to'ko se je poremetio od tog uzdižanja posle parokove vesti – da je zapucô pravo Roliveru pre pola sata. 'Oće samo da povrati snagu za sutrašnji put sa onim tovarom košnica što moraju da se isporuče, bio – ne bio visokog roda. Mora da krene malo iza ponoći, pošto je put mlogo dug.“

„Da povrati snagu!“ plahovito izgovori Tes, a na oči joj navreše suze. „O bože! Ide u krčmu da povrati snagu! A ti se s time slažeš isto kô on, majko!“

Njen prekora i neraspoloženje kao da ispuniše čitavu sobu i dadoše zastrašen izgled nameštaju, i sveći, i deci što su se okolo igrala, i majčinom licu.

„Ne“, kaza majka naprasito, „ne slažem se ja. Čekala sam tebe da se pojaviš i preuzmeš kuću dok ja odem po njega.“

„Idem ja.“

„O, ne, Tes. Vid’la bi da nema svrhe.“

Tes nije nastavila raspravu. Znala je šta znači majčin prigovor. Kaput i šeširić gospođe Derbifild već su potajno visili na stolici kraj nje, spremni za taj smišljeni izlet, čiji je povod ova gospođa osuđivala više nego potrebu da na njega pođe.

„I odnesi *Veliki tumač sudbine* u pomoćnu zgradu“, nastavi Džoun, hitro brišući ruke i navlačeći odeću.

Veliki tumač sudbine bio je stara debela knjiga koja je počivala na stolu kraj njenog lakta, toliko pohabana od povlačenja po džepovima da su joj se margine stanjile do ivice sloga. Tes je uze, te majka krenu.

Ova namera da nahvata svog neodgovornog muža u gostionici spadala je u ona malobrojna uživanja koja su gospođi Derbifild još preostajala u glibu i kalu odgajanja dece. Da ga otkrije kod Rolivera, da posedi tamo sat-dva kraj njega i za to vreme odbaci svaku misao na decu i svaku brigu, to je nju ispunjavalo srećom. Tad je život zadobijao svojevrstan oreol, sjaj sunca na zalasku. Nevolje i druge realnosti poprimale su neku metafizičku neopipljivost i smanjivale se u puke mentalne fenomene pogodne za spokojnu kontemplaciju, i nisu više stajale kao neodložni, konkretni problemi koji pritiskaju i telo i dušu. Kad joj nisu neposredno pred očima, dečurlija su joj delovala kao prilično vedar i poželjan

dodatak životu, ne kao inače; nezgode svakodnevnog života nisu bile bez šaljivosti i veselja dok ih posmatra odande. Osetila bi se pomalo kao što se osećala nekada dok je sedela kraj svog budućeg venčanog muža, na istom tom mestu u vreme njegovog udvaranja, kad je žmurila pred manama njegovog karaktera i sagledavala ga isključivo u idealnom vidu zaljubljenog dragana.

Ostavši sama s mlađom decom, Tes najpre pođe u pomoćnu zgradu s *Tumačem sudbine* i gurnu ga pod slameni krov. Čudnovat fetišistički strah sprečavao je majku da dozvoli da ta prljava knjižurina ikada prenoći u kući, pa je stoga vraćana na svoje mesto nakon svakog konsultovanja s njom. Između majke s njenim tovarom sujeverja, narodnih predanja, narečja i usmeno prenošenih balada, svega onog što je naglo iščezavalo, i kćeri sa završenom državnom školom i standardnim znanjem stečenim po neprestano revidiranom programu, postojao je doslovno jaz od dvesta godina. Kad se nađu zajedno, našlo bi se suprotstavljeno i jakobinsko i viktorijansko doba.

Vraćajući se baštenskom stazom, Tes je mozgala šta li je to majka poželela da utvrdi pomoću te knjige baš tog dana. Nagađala je da tu ima neke veze ovo najnovije otkriće o precima, ali nije slutila da se ono tiče nje same. Odbacivši te misli, međutim, uposlila se fajtanjem rublja što se osušilo preko dana, u društvu s devetogodišnjim bratom Abrahamom i sestrom Elajzom Luizom od dvanaest i po godina, zvanom „Liza Lu“, pošto su najmlađi prethodno smešteni u krevet. Između Tes i prvog sledećeg deteta bio je razmak od preko četiri godine, pa ju je to stavljalo u položaj majčine zamenice kad ostane sama s mlađom braćom i sestrama. Sledeće po uzrastu nakon Abrahama bile su još dve devojčice,

Houp i Modesti; potom trogodišnji dečak, i najzad beba, koja je upravo bila napunila godinu dana.

Sve te mlade duše bile su putnici na brodu Derbifildovih – potpuno zavisne od suda dvoje odraslih Derbifilda kad su posredi njihova uživanja, njihove osnovne potrebe, njihovo zdravlje, čak i njihovo postojanje. Kad bi glave domaćinstva Derbifild odabrale da zaplove u poteškoće, katastrofu, gladovanje, boleštinu, uniženje, smrt, u istom pravcu bi pošlo i ovo pola tuceta malih zatočenika iz potpalublja, prinuđenih da plove s njima – šest bespomoćnih bića koja nikad nisu pitana ni žele li uopšte život, a kamoli da li žele život u takvim teškim uslovima kakve je podrazumevala pripadnost neuređenom domaćinstvu Derbifildovih. Pojedini bi voleli da znaju odakle izvesni pesnik, čija se filozofija danas smatra dubokom i pouzdanom podjednako kao što mu je pesma lepršava i čista, dobija to ovlašćenje da govori o „svetom planu Prirode“*.

Nizali su se sve kasniji sati, a nisu se pojavljivali ni otac ni majka. Tes je pogledala sa vrata i u mislima prošla kroz Marlot. Selo je sklapalo oči. Svud su se gasile sveće i lampe: u mislima je prosto videla gasilicu i pruženu ruku.

Majčin odlazak po oca naprosto je značio da umesto jednog treba dovesti dvoje. Tes je počela da shvata da čovek osrednjeg zdravlja, koji pritom smera da krene na put pre jedan noću, ne bi trebalo da bude u krčmi u ovaj pozni sat i da tamo proslavlja svoju drevnu krv.

„Abrahamé“, reče ona bratiću, „metni kapu – ne bojiš se? – i otidi do Rolivera, pa vidi šta se zbiva sa ocem i majkom.“

* Iz Vordsvortove pesme „Stihovi pisani u rano proleće“. (Prim. prev.)

Dečak spremno skoči sa svoga sedišta i otvori vrata, a onda ga proguta noć. Prošlo je još pola sata; nisu se vraćali ni muškarac, ni žena, ni dete. Izgleda da je i Abrahama, poput njegovih roditelja, primamila i ulovila klopka gostionice.

„Moraću sama“, kaza.

Liza Lu je tad pošla na spavanje, pa se Tes, sve ih zaključavši, otisnu na svoj put kroz tamu, krivudavim sokakom ili ulicom nepredviđenom za brz hod; ulicom prosečenom pre nego što je svaka stopa zemlje imala vrednost, i kad su satovi s jednom kazaljkom dovoljno precizno delili dan.

Glava 4

ROLIVEROVA GOSTIONICA, USAMLJENA pivnica na kraju dugačkog i raštrkanog sela, mogla se podičiti samo dozvolom za prodaju pića izvan svojih prostorija; stoga je, pošto niko u njima nije mogao legalno piti, zvanična površina smeštaja za mušterije bila strogo ograničena na daščicu široku oko šest inča, a dugačku dva jarda, pričvršćenu za tarabu komadima žice da služi kao nekakva polica. Na tu dasku su žedni namernici spuštali svoje čaše dok stoje na putu i piju, a talog sa dna prosipali su na prašljivo tle kao Polinežani i žalili što ne mogu čestito da sednu i odmire se unutra.

To je važno za namernike. Ali bilo je i mušterija iz mesta koje su gajile istu tu želju; a gde ima volje, tu ima i rešenja.

U ogromnoj spavaćoj sobi na spratu, čiji je prozor bio dobro zastrt velikim vunanim šalom koji je nedavno rashodovala gazdarica, gospođa Roliver, bilo se okupilo ove večeri više od deset duša, sve tražeći blaženstvo; svi odreda stari meštani bližeg kraja Marlota i redovni gosti ovog utočišta. Prostorije *Čiste kapljice*, krčme s pravom dozvolom na

drugom kraju rasutog sela, nisu samo zbog rastojanja bile praktično nedostupne stanovnicima ovog kraja već je i jedno neuporedivo ozbiljnije pitanje, kvalitet pića, potvrđivalo preovlađujući stav da je bolje piti kod Rolivera u nekom tavanskom budžaku nego kod onog drugog gazde u prostranoj kući.

Mršava postelja sa četiri stuba, koja je stajala u toj sobi, pružala je sedeći prostor za nekoliko osoba, nanizanih duž tri njene strane; još dva čoveka bila su se popela na komodu; jedan se odmarao na hrastovoj rezbarenj „skrinji“; dvojica na umivaoniku; jedan na šamlici; i tako su svi oni nekako komotno sedeli. Faza duševne utehe do koje su bili stigli u taj čas bila je ona gde se duša nadima izvan kože, pa su im se ličnosti toplo širile kroz čitavu sobu. U tom procesu, i odaja i njen nameštaj postajali su sve dostojanstveniji i raskošniji; šal obešen na prozoru poprimio je skupocenost tapiserije; mesingane ručice komode postale su zlatni zvekiri, a rezbareni stubovi kreveta kao da su bili u nekom srodstvu s veličanstvenim stubovljem Solomonovog hrama.

Gospođa Derbifild, pošto se nakon rastanka sa Tes hitro zaputila tamo, otvori ulazna vrata, prođe kroz sobu u prizemlju, koja je počivala u dubokoj tmuni, a onda odbravi vrata stepeništa kao onaj čiji prsti dobro poznaju trikove njenih reza. Njen uspon uz krivo stepenište bio je nešto sporiji, a kad joj je lice izronilo u svetlost nad poslednjom stepenicom, dočekano je piljenjem čitave družine okupljene u spavaćoj sobi.

„...budući da je ovo šaćica mojih bliskih prijatelja koje sam pozvala da svrate da proslavimo do kraja šetnju s batinama o mom trošku“, uzviknu gazdarica začuvši bat koraka, glatko kao dete koje deklamuje lekciju iz katihizma, izvirujući preko stepenica. „O, to ste vi, gospođo Derbifild – bože

mili – kako ste me prepali! – mislila sam da je neki pandur kog mi šalju vlasti.“

Gospođa Derbifild bi pozdravljena pogledima i klimanjem glava ostatka konklave, pa se okrete tamo gde joj je sedeo muž. On je odsutno pevušio sebi u bradu, tihim glasom: „Dobar sam ja jednako kô pojedini narod! U Kingsbiru pod Grinhilom golemu porodičnu kriptu imam, i finije skelente no iko drugi u Veseksu!“

„Imam da ti kažem nešto što mi je u vezi s tim palo na pamet – jedan žestok projekt!“, šapnu njegova razveseljena žena. „Vamo, Džone, zar me ne vidiš?“ Munula ga je, a on, gledajući kroz nju kao kroz prozorsko okno, nastavi svoj recitativ.

„Pssst! Ne pevajte tol'ko glasno, prijatelju“, reče gazdarica, „za slučaj da se neki preštavnik vlasti zatekne u prolazu, pa da mi ne oduzme licenzu.“

„Ispričô vam je šta nas je zadesilo, pre'postavljam?“, upita gospođa Derbifild.

„Ješ' – donekle. Cenite da bi moglo tu da bude i nekih para?“

„Ah, to je još tajna“, mudro će Džoun Derbifild. „Međutim, dobro je da imaš kočiju za rođaka, pa makar se i ne vozô u njoj.“ Na to utiša svoj glas za slušateljstvo i produži manje čujno, mužu: „Otkako si donô ves', sve razmišljam kako ima jedna velika bogata gospođa tamo kod Trantridža, na rubu Čejsa, što se preziva D'Erbervil.“

„Ej – šta to pričaš?“, ogłosi se ser Džon.

Ona ponovi podatak. „Ta dama nam sigurno dođe neki rod“, каза. „A moj projekt je da pošljemo Tes da se preštavi kô rod.“

„*Ima* neka gospođa tog prezimena, sad kad si pomenula“, reče Derbifild. „Parok Tringem nije se toga setio. Samo što ona nije ništa spram nas – neka naša mlađa grana, nesumljivo, izdžikljala mlogo posle doba normanskog kralja.“

Dok su pretresali ovo pitanje, ni on ni ona nisu primetili, tako uneti, da se u sobu ušunjao mali Abraham, te da išče-kuje priliku da ih pozove da pođu kući.

„Bogata je i sigurno ima da se zainteresuje za curicu“, produži gospođa Derbifild, „a to će biti vrlo jedna fina stvar. Ne vidim što dve grane porodice ne bi išle jedna drugoj u pohode.“

„Jes'; i svi ćemo da se pređstavimo kô rod!“ vedro izgovori Abraham ispod okvira kreveta. „I svi da idemo da se vidimo s njom kad Tes bude prešla da živi kod nje; i da se vozamo u njenoj kočiji i da se odevamo u crno!“

„Otkud si se ti ovde stvorio, mali? Ala ti pričaš gluposti! Odlazi i igraj se na stepenicama dok ti otac i majka ne budu spremni!... Daklem, valjalo bi da Tes ode do te druge pripadnice našeg roda. Sigurno ima da osvoji tu damu – 'óce Tes; a to bi vrlo verovatno poveló i tome da je neki plemeniti gospodin uzme za ženu. Ukratko, znam.“

„Kako?“

„Gledala sam joj budućnos' u *Tumaču sudbine* i baš je to ispalo! Da si samo vidô kako je lepa bila danas; koža joj meka kô u vojvotkinje.“

„Šta kaže ona sama na to što će da ide?“

„Nisam je pitala. Ne zna još ni da ima tak'u gospođu u rodu. Al' to bi joj sigurno otvorilo put za velikolepnu udadbu, pa neće odbiti da pođe.“

„Tes je na svoju ruku.“

„Al' u duši je spovodljiva. Prepusti je meni.“

Mada se ovaj razgovor vodio u četiri oka, do poimanja onih okolo dopro je dovoljan deo njegovog značaja da nago-vesti da Derbifildovi sad moraju razgovarati o težim brigama nego običan svet i da Tesi, njihovoj ljupkoj najstarijoj kćeri, predstoje lepi izgledi.